

Het veld in actie

Nieuwe richtlijn maakt zelfcontrole werkbaar en onderbouwd

Het project Richtlijn zelfcontrole bloedglucosewaarden moet antwoorden geven op veel vragen en onduidelijkheid rond zelfcontrole. Projectleider Jolanda Hensbergen: 'De richtlijn moet praktisch werkbaar én wetenschappelijk onderbouwd zijn.'

'We vragen mensen altijd of ze even willen voordoen hoe ze hun bloedsuiker meten, als ze voor jaarcontrole komen. Vier van de vijf mensen blijkt dan wel iets fout te doen. Als zorgverlener kun je dan een verkeerd beeld krijgen van hun regulatie. Daarom is het hoog tijd dat er meer duidelijkheid komt over zelfcontrole'. Diabetesverpleegkundige Jolanda Hensbergen leidt het NAD-project dat november 2011 een nieuwe – en voor het eerst multidisciplinaire – richtlijn voor zelfcontrole moet opleveren. 'Be-

staande richtlijnen zijn verouderd, te weinig gedetailleerd en wetenschappelijk niet altijd even goed onderbouwd. We willen consensus krijgen over de educatie aan patiënten ten aanzien van zelfcontrole.'

Breed draagvlak

Betrokken zijn onder meer klinisch chemici, apothekers, patiënten, zorgverzekeraars, huisartsen, praktijkondersteuners, diabetesverpleegkundigen, diëtisten en internisten, als werkgroepdeelnemer of anderszins. 'We hebben ze vooral gevraagd als afgevaardigde van hun beroepsorganisatie. Zo werken we aan een breed draagvlak, zodat de richtlijn snel zijn weg vindt naar de praktijk.' Zelfcontrole is een belangrijk onderdeel van zelfmanagement bij diabetes. 'Daar zullen dus wel duidelijke afspraken over bestaan, zou je denken. Toch is dat niet zo. Er blijft bijvoorbeeld discussie of het zinvol is om mensen die geen insuline gebruiken de mogelijkheid te bieden hun bloedglucosewaarden te controleren.'

Geen hypo

Hoe vaak moeten mensen met diabetes eigenlijk bloedprikken? Ook daarover bestaat geen consensus. 'Zorgverleners en mensen met diabetes willen soms tot twaalf maal per dag prikken, maar dat botst op het beleid van zorgverzekeraars. De stripjes kosten namelijk een

Naam: Jolanda Hensbergen

Functie: Projectleider NAD-project Richtlijn zelfcontrole bloedglucosewaarden

Motto: Mensen moeten in staat gesteld worden de juiste keuzes te maken, gericht op het zelf onder controle houden van hun diabetes.

Ambitie: Dat de apparatuur en de ondersteuning in de diabeteszorg op de meest efficiënte manier gebruikt wordt, zodat het welbevinden toeneemt en de diabetesregulatie verbetert. Goede zelfcontrole is een belangrijk middel om het ontstaan van ernstige complicaties te voorkomen, met behoud van een prettig leven.

In dit nummer:

- Project richtlijn zelfcontrole
- Raamwerk zelfmanagementeducatie
- Project kwaliteitsbeleid
- Nieuwe NAD-programmaleider
- NAD-monitor
- Nieuwe projecten
- 2000ste bezoeker
- DiabetesDossiers.nl

euro per stuk. Aan de andere kant kun je je als glazenwasser of truckchauffeur in je werk geen hypo veroorloven. Wellicht

lees verder op pag. 2 >

> vervolg pag. 1

heeft vaker prikken een gunstig effect op je bloedglucosespiegel en je gedrag? Kun je hiermee het moment uitstellen dat je aan insulinetherapie moet beginnen?’

Praktisch werkbaar

Veel vragen. Hensbergen hoopt dat het project voor antwoorden zal zorgen. Daarnaast moet het vooral ook praktisch werkbaar blijven. ‘Daarom ook is het heel belangrijk dat er een patiënt in onze werkgroep zit die ons terugfluit als we het te ingewikkeld maken.’ Op vragen rond het gebruik van de eerste of tweede druppel en over de frequentie van het prikken moet de literatuur uitsluitsel geven. Voor antwoorden over de veiligheid en betrouwbaarheid van zelfcontrole volstaat literatuuronderzoek waarschijnlijk niet. ‘Daarin zullen we een appél doen op het diabetesveld, misschien in de vorm van een brede raadpleging.’

Professionaliteit

Als de richtlijn er eenmaal is, kunnen verpleegkundigen er in hun dagelijks werk hun voordeel mee doen, verwacht Hensbergen. ‘Dat geldt naast de diabetesverpleegkundigen – die toch al vrij goed geïnformeerd zijn – ook voor verpleegkundigen op ziekenhuisafdelingen, in verpleeghuizen en in de wijk. De richtlijn versterkt hun professionaliteit.’

Agenda

Op maandag 27 juni vindt de jaarlijkse NAD-programmadag plaats. Op deze informele en informatieve bijeenkomst komen de laatste ontwikkelingen van de ruim 20 NAD-projecten aan bod, wordt inzicht gegeven in moeilijkheden en barrières die projectleiders onderweg tegen kwamen én vinden open discussies plaats over succesvolle toepassing van de ‘producten’ die het NAD oplevert. Iedereen die met diabetes te maken heeft, is van harte welkom. Noteer de datum alvast in uw agenda, een officiële aankondiging volgt later!

Nieuwe fase van het NAD

Benoeming NAD-programmaleider

Madelon Jebbink is per 1 april de nieuwe programmaleider van het Nationaal Actieprogramma Diabetes. Madelon heeft veel ervaring opgedaan in de zorgsector, onder andere bij Prismant en het Maastad Ziekenhuis. In haar laatste baan bij de grote landelijke zorgaanbieder 's Heeren Loo vervulde ze de functie van bestuurssecretaris en hoofd bestuursbureau.

Als programmaleider heeft Madelon de dagelijkse leiding over het kernteam NAD en het programma. Qua werkzaamheden ligt de nadruk de komende periode op het ontwikkelen en implementeren van het ondersteuningsaan-

bod dat toepassing van de NDF Zorgstandaard in de praktijk moet faciliteren. Dit ondersteuningsaanbod is erop gericht om voor professionals en patiënten de juiste randvoorwaarden te creëren

om zorg conform de NDF Zorgstandaard te leveren en te ontvangen.

Madelon is de opvolger van Inge de Weerd die per 1 januari 2011 directeur van de Nederlandse Diabetes Federatie werd.

Eerste NAD project succesvol afgerond

In februari werd met de instemming van het NDF bestuur het eerste NAD project succesvol afgerond. Vanuit dit project is het document ‘Zelfmanagementeducatie bij diabetes, een raamwerk voor competenties voor zorgprofessionals’ ontwikkeld. Met dit raamwerk reikt de NDF het veld een instrument aan waarmee de kwaliteit van diabetes zelfmanagementeducatie en van de diabetes educator verder kan worden ontwikkeld en getoetst. Het instrument beschrijft naast de eindtermen voor diabetes zelfmanagementeducatie ook de gewenste competenties van de educatoren. Hiermee kunnen de diverse beroeps-

organisaties hun beroepsprofiel wat betreft de educatierol uitwerken dan wel bijstellen. Alle diabetesprofessionals die beschreven staan in de NDF Zorgstandaard dragen bij aan het ondersteunen en stimuleren van zelfmanagement en worden geacht hun verantwoordelijkheid te nemen om diabetes zelfmanagementeducatie te verankeren in de beroepspraktijk en in (na)scholingen. Het raamwerk wil hen hierbij ondersteunen en praktische handvatten bieden. Het document is binnenkort te downloaden van de websites van NDF en NAD, www.diabetesfederatie.nl en www.actieprogrammadiabetes.nl

Project 'Aan de slag met Kwaliteitsbeleid, de cirkel rond'

Binnen het NAD wordt volop gewerkt aan kwaliteitsverbetering in de diabeteszorg. Het recent gestarte project 'Kwaliteitsbeleid, de cirkel rond', is gericht op de praktische invoering, dan wel verbetering van cyclisch kwaliteitsbeleid bij zorggroepen en diabetescentra in de 1e lijn en diabetesklinieken in de 2e lijn. Zij vervullen een belangrijke regiefunctie op het gebied van geïntegreerd kwaliteitsbeleid. Binnen het project wordt eerst geformuleerd wat "kwalitatief goed kwaliteitsbeleid" is. Hiervoor worden de aandachtsgebieden voor kwaliteitsbeleid diabeteszorg

Organisaties worden bovendien praktisch ondersteund

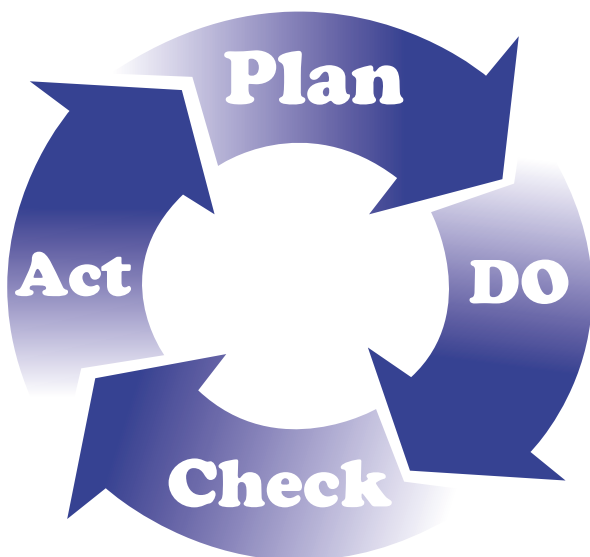
(zoals een zorgprogramma, benchmark, patiëntgerichtheid, samenwerking en scholing) gekoppeld aan de PDCA-cyclus (plan-do-check-act) van Demming. Zo kunnen organisaties hun eigen handelen spiegelen en krijgen zij inzicht in het niveau van het eigen kwaliteitsbeleid. Voor het verbeteren van het cyclisch kwaliteitsbeleid kunnen zij gebruik maken van een toolbox met verbeterinstrumenten en praktijkvoorbeelden. Deze toolbox wordt gedurende het project laagdrempelig aangeboden. Organisaties worden bovendien praktisch ondersteund bij de implementatie van het kwaliteitsbeleid door adviseurs van het projectteam. Met de PDCA-cyclus wordt kwaliteitsbeleid daadwerke-

lijk een continu proces: de cirkel is rond. Het effect van het project op de kwaliteitsverbetering wordt gemeten aan de hand van wetenschappelijk onderzoek. Het streven is om samen met de partners het Julius Centrum UMC Utrecht, het Kenniscentrum voor Keten zorg en het RIVM eind 2012 de cirkel rond te maken en daarmee dit project tot een goed einde gebracht te hebben.

NAD monitor: and the results are...

De resultaten van de NAD monitor komen eraan; 29 maart vindt de presentatie plaats tijdens de NAD-themacommissiebijeenkomst in de Jaarbeurs Utrecht. De resultaten worden gebruikt om inzicht te krijgen in de mate waarin de zorgstandaard op dit moment wordt toegepast en de wijze waarop zorgprofessionals en patiënten daarin ondersteund kunnen worden met een aansluitend ondersteuningsaanbod. Het onderzoek levert belangrijke

aanknopingspunten voor het vormgeven van verdere producten, interventies en acties die de toepassing van de NDF Zorgstandaard in de praktijk ondersteunen en bevorderen.

Universiteit Maastricht en onderzoeksbureau ResCon voerden in opdracht van het Diabetes Fonds eind 2010 de NAD monitor uit. Hierin werd de toepassing van de NDF Zorgstandaard bij zorgverleners en van de Zorgwijzer bij mensen met diabetes gemeten. Bij de diabetesprofessionals vroegen de onderzoekers naar hun bekendheid met de zorgstandaard en of ze daarmee werken. Verder kregen zij enquêtevragen over de haalbaarheid en relevantie van het werken met deze standaard en ervaren belemmeringen. Bij de patiënten werd onderzocht of de Zorgwijzer bekend is, in hoeverre ze betrokken worden bij de diabeteszorg, of ze een individueel zorgplan hebben en of ze tevreden zijn over de behandeling. Naast dit kwantitatieve onderzoek werden ook diepte-interviews met deze twee doelgroepen gehouden. Dit kwalitatieve deel ging meer in op de geconstateerde haken en ogen aan het gebruik van de zorgstandaard.

Nieuwe NAD-projecten

De stuurgroep van het NAD heeft in januari de volgende projecten toegekend:

Project 0.06 Farmaceutische zorg in de NDF Zorgstandaard

90% van de mensen met diabetes gebruikt bloedglucoseverlagende middelen. Bij een groot deel van de mensen met diabetes is er bovendien sprake van polyfarmacie. Voor een optimaal resultaat van de medicamenteuze behandeling is goede farmaceutische zorg als onderdeel van de diabetesketenzorg daarom noodzakelijk. De NDF Zorgstandaard zou ook voor farmaceutische zorg een norm (gebaseerd op richtlijnen en wetgeving) moeten geven. Via dit project wordt de NDF Zorgstandaard aangevuld met de beschrijving van farmaceutische zorg voor mensen met diabetes. De NDF voert dit project in samenwerking met de KNMP uit.

Project 0.07 Multidisciplinaire samenwerking rond de diabetische voet

Onder leiding van Provoet wordt de multidisciplinaire samenwerking rond de diabetische voet in kaart gebracht en worden formeel vastgelegde samenwerkingsafspraken in de zorgketen over voetverzorging van diabetes-

patiënten gemaakt. Beschikbare relevante en evidence-based richtlijnen, standaarden en rapporten dienen hiervoor als uitgangspunt. Er wordt een ontwikkelgroep samengesteld, bestaande uit afgevaardigden van groepen zorgverleners in de eerste en tweede lijn die te maken hebben (direct of indirect) met de voetverzorging van diabetespatiënten. Zij ontwikkelen een conceptdocument dat vervolgens bij de stakeholders wordt voorgelegd.

Project 1.03 Zorggerelateerde preventie Turkse Diabetespatiënten en hun partners

GGD Hart voor Brabant won in juni 2010 met dit projectidee de NAD-actie 'Weet jij het beter dan?'. Het project richt zich op de doorontwikkeling van de bestaande pilotinterventie 'Verbeterde zelfzorg in de thuissituatie voor Turkse mannen met diabetes mellitus type II' en op het landelijk beschikbaar maken hiervan. Allochtonen (vooral Hindoestanen, Marokkanen en Turken) hebben een groter risico op het ontwikkelen van diabetes. Daarnaast profiteren vooral allochtone mannen minder van

de diabetesrichtlijn. Onder andere door een verbetering van het zelfmanagement is binnen deze groep veel gezondheidswinst te behalen. Om deze reden werd door de GGD de pilotinterventie ontwikkeld in samenwerking met de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid en met medefinanciering van Fonds Nuts Ohra en het RIVM. De interventie richt zich op zowel Turkse mannen als hun echtgenotes. Zij kunnen namelijk thuis hun man steunen en motiveren tot een gezonde leefstijl, wat positieve invloed heeft op het zelfmanagement.

Project 2.04: Actualiseren en completeren zorgwijzer

In mei 2010 is besloten de huidige zorgwijzer voor type 2 te evalueren alvorens nieuwe zorgwijzers te ontwikkelen. Op basis van de resultaten heeft de Diabetesvereniging Nederland een projectvoorstel ingediend en toestemming gekregen voor het ontwikkelen van een tweetal zorgwijzers; Diabetes type 1 volwassenen en diabetes en zwangerschap.

DiabetesDossiers.nl verwelkomt 2000ste bezoeker!

Net één maand na de lancering van DiabetesDossier.nl hebben al ruim 2000 mensen de website weten te vinden. 'Goed nieuws', zegt NDF-directeur Inge de Weerd. 'Deze door het Diabetes Fonds en ons gestarte website komt tegemoet aan de behoefte uit het veld om overzichtelijk en gebundeld relevante informatie te raadplegen. Ik ben blij dat DiabetesDossiers aanspreekt en hoop dat de komende periode nog meer professionals de website gaan

gebruiken als informatiebron. Zij kunnen hierbij zowel informatie halen als ook brengen. Bijvoorbeeld aankondigingen en nieuws van hun eigen organisaties.' Door een mail te sturen naar diabetesdossiers@diabetesfederatie.nl wordt de informatie geplaatst. Diabetesdossiers.nl is bedoeld voor iedereen die beroepsmatig te maken heeft met diabetes. Informatie die over honderden websites verspreid staat, is hier inzichtelijk per onderwerp te vinden.

Zorgprofessionals van internist tot diëtist kunnen

op diabetesdossiers.nl terecht én kunnen zich aanmelden voor een op maat gemaakte 2-wekelijkse nieuwsupdate. Het NAD ondersteunt DiabetesDossiers.nl. Bezoek vandaag nog de site: www.diabetesdossiers.nl

Colofon

De nieuwsbrief NAD verschijnt vijf keer per jaar en wordt gemaakt door het kernteam NAD.

Aan/Afmelden

Aan/Afmelden voor de nieuwsbrief kan via het sturen van een e-mail naar info@actie-programmadiabetes.nl

Contactgegevens

Nationaal Actieprogramma Diabetes
Stationsplein 139
3818 LE Amersfoort

t. 033 448 08 45

f. 033 462 30 53

info@actie-programmadiabetes.nl